DE ROTTESTROOM,

DOOR

G. RIJKEN.

Dat de Rotte een water is, waaraan Rotterdam zijn naam ontleent, weet iedere Rotterdammer. Heel veel meer weten de Rotterdammers, die dagelijks den naam hooren, er wel niet van, en geven zich overigens weinig moeite er veel meer van te zien of te weten.

Eertijds was dit anders en werd de stroom door verschillende dichters in de 18de eeuw naar den trant dier dagen in gezwollen stijl bezongen, en bij eene wandeling op een schoonen zomermorgen van dit jaar ondernomen om den oorsprong van den stroom op te sporen, kwam dit weder in mijne herinnering. Zie hier dus het een en ander daaromtrent medegedeeld.

Van den waren oorsprong der Rotte schijnt geen echt bericht te vinden te zijn, ofschoon wij bij van Heussen, in de *Schielandsche Oudheden*, zien dat de landen, aan den vloed van de Rotte gelegen, bij oude schrijvers vermeld worden.

't Is waarschijnlijk dat de Rotte geen gegraven rivier is. Dat zij geen afloopende rivier is geweest, is zeker, omdat zij dan niet van het Noorden naar het Zuiden zoude strekken, maar van de hoogte zoude komen, die bij ons niet dan in het Oosten of Zuidoosten te vinden is, en dus van Oost naar West zoude hebben moeten stroomen, en ook omdat vroeger haar einde schijnt geweest te zijn bij het zuidelijkste Bleiswijksche meer of

uiterlijk bij het zoogenaamde Meeuwenoord, even voorbij het noordelijkste Bleiswijksche meer, van waar zij met een tak naar de Bleiswijksche Overbuurtsche molen liep, en noordwaarts op den naam droeg van het Nieuwe Diep en Oude Lee of Lede.

De Rotte deelt Schieland van het Noorden naar het Zuiden in twee ongelijke deelen. Ik heb voor mij *de(n) Rottestroom* door Dirk Smits, uitgegeven te Rotterdam bij Ph. Losel e. a. in 1750, en in de aanteekeningen bij dien zang wordt vermeld dat een brief van Graaf Floris V, gegeven in den jare 1273, en een van zijnen zoon, Graaf Jan I, van het jaar 1299, alsmede twee brieven van Graaf Willem van Henegouwen, gewag maken van den »Baeliuscepe tusschen de Schie en de Gouwe, en deszelfs Heemraders" en dat men uit die brieven kan afleiden dat de uitgestrektheid dier landstreek toen weinig van de tegenwoordige verschilde, terwijl daarbij verder verwezen wordt naar »den Tegenwoordigen Staet der Vereen. Nederlanden, zevenden Deels, Eerste Stuk, bl. 3."

De naam zoude afgeleid zijn van Rotte of Rootte, waarmede aangeduid werd een stilstaand water waarin de boeren de hennep te rotten of te roten legden. Volgens anderen zoude die naam echter ontleend zijn aan Roode A, omdat vroeger en thans nog verscheidene riviertjes den naam A voerden en door een bijnaam van elkander onderscheiden werden, zooals de »Goude A" (Gouwe), waaraan Gouda, en de »Breede A," waaraan Breda zijn naam ontleent.

De loop der Rotte door de stad is genoegzaam bekend. De vroegere Binnenrotte, een van de meest schilderachtige gedeelten van onze, in dit opzicht dagelijks armer wordende stad, karakteristiek door de uitbouwsels der huizen boven en de houten tuintjes

(vlonders) op het water met de in de volkstaal zoo goed bekende Lombardsche brug (bij eenige schrijvers ook Ommertsche brug geheeten), die altijd »op" was, wanneer iemand een excuus noodig had voor te laat komen, dit alles thans vervangen en ontsierd door het leelijke steenen gevaarte van het Viaduct, ligt de meesten onzer nog versch in het geheugen. Wij volgen dus de rivier van hare uitwatering af naar boven, om zoo hare bronnen op te sporen en daarbij stil te staan bij het merkwaardige dat zich aan hare oevers voordoet.

Wij ontmoeten dan het eerst daar, waar de Rotte zich door het Verlaat in de Schie of Delftsche Vaart stort, het vroegere Hof van Wena, waar eertijds het slot stond, waarnaar de Edelen van Wena, later Heeren van Gijsenburg, hunnen naam voerden, als zijnde gesproten uit een jongeren broeder van den Heer van Wassenaar, burggraaf van Leiden. Het Hof van Wena werd aan de eene zijde afgesloten, aan de zijde van den Oppert, door eene poort, de Hofpoort genaamd, en aan de andere zijde door den Hofdijk.

Op het hof van Wena volgt Katshoek aan het begin van den Hofdijk, bij Smits vermeld als een volkrijke buurt, even buiten de stad en daarbij gevoegd: »van Loon zegt, in zijne *Aloude Hollandsche Historij*, deel I, bl. 7. Dat men niet buiten reden meent dat het zynen naam ontleent van de oude Katten, welke zich, op hunne komst hier te Lande, ook aldaer zouden neêrgeslagen of onthouden hebben. Doch behalven dat toen ter tydt hier alles water of moeras is geweest, zoo schrijven anderen deszelfs naam een veel later en lager oorsprongh toe."

Verder in de voormalige voorstad ter weêrszijden van de Rotte waren vroeger de wolwasscherijen, o. a. die van Arnout Leers, Heer van Ameide, het »zwavelhuis",

de zwavelraffineerderij van Johan Verstolk, Oud-Schepen van Rotterdam die woonde op »Stolkoort," en de azijnmakerijen, vroeger edikmakerijen genoemd, die er heden ten dage nog zijn.

Wij komen verder langs Bloemersdijk, thans geheel bebouwd, waarvan ik bij Smits in zijne aanteekeningen vind: »Bloemersdijk, Blommersdijk, of volgens van Loon, in zijn *Aloude Hollandsche Historij* blz. 180 »Bloemersdyk" is een vermakelyke Landstreek of Polder aen de westzyde van den Rottestroom, niet verre buiten Rotterdam, zynde een gedeelte der ambachtsheerlykheit van Kool."

Hierop volgt het Zwaanshals, een tamelijk lang uitgestrekt en dicht bebouwde buurt ten deele onder Rotterdam, verderop onder Hillegersberg behoorende. Smits spreekt hier van de Rotte:

Zy die op haer zwanen roemt,
Heeft haer boordt hier door 't vermogen
Van haer loop, dus kromgebogen,
Waerom elk dien 't Zwaenshals noemt.

of eerder afgeleid van den naam van een klein eilandje, geheel aan het uiteinde van het Zwaanshals gelegen, vroeger het Zwaneneiland genoemd om de menigte stadszwanen, die toen op de Rotte gehouden werden en die zich daarop dikwijls ophielden.

In het Zwaanshals waren verscheidene scheepmakerijen, waarvan er nu zelfs nog, tegenover het kerkhof, een paar bestaan, benevens windzaagmolens bij een waarvan nog heden ten dage op eene houtloods het jaartal 1740 prijkt.

Tegenover het Zwaanshals treffen wij eerst het Krooswijk aan, waaraan wij alweêr in de aanteekeningen van Smits vermeld vinden: »Krooswijk is thans een vermakelyke buurt of gehucht van Lusthoven, Moestuinen en woonhuizen, een kwartier gaens van Rotterdam."

vonden heeft met de beeldtenis van den Romeinschen Keizer Hadrianus. Voorts zeggen de liefhebbers dat het tegenwoordige huis te Kroes- of Krooswijk op de fundamenten van het oude Duifhuis gebouwd is."

En van Loon getuigt in zijn *Aloude Holl. History*, deel I, bl. 180: »dat aan de Rotte een zware wachttoren, of liever een vierkant Romeinsch gebouw, met twee torens van duifsteen geweest is, dat toen den naam van Flenium voerde, doch welke standplaats, hoewel het gebouw zelf niet meer in wezen is, thans echter, naar de aldaar geweest zijnde duifsteenen, het Duivehuis genoemd wordt en zekerlijk van de Romeinen afkomstig is, zooals de aldaar gevonden penningen van Hadrianus en van andere Romeinsche Keizers onwedersprekelijk bevestigen."

Verder vinden wij in K. van Alkemade's *Jonker Franssen Oorlog*, bl. 57: »dat men met reden geloofde dat de Maas oudtijds tot aan het Duifhuis gevloeid heeft, omdat daar, zooals men zeide, ten tijde van Vrouw Geertrui, in het jaar 1065 een sluis of vloeidam was."

Voorts weet van Spaan zelfs te verhalen dat bij het Duifhuis de stad Rotterdam reeds haren eersten grondslag en aanvang heeft gekregen, en zegt hij in zijne *Beschryvinge van Rotterdam*, bl. 191 en 192: »Daar zijn er die willen dat de stad in Krooswijk (kort na het leggen van den Ouden Dijk) al haren oorsprong zoude genomen hebben; want het oude Duifhuis werd met het leggen van den Ouden Dijk ingedijkt. Rondom dit huis begonnen toen eenigen te bouwen, zoodat het tot een vlek of gehucht kwam aan te groeien, en werd dit vlek toen Rotterdam genaamd."

Dus zoude Rotterdam zijn oorsprong genomen hebben in Krooswijk. Verder vervolgt hij: »dat ter plaatse waar de heer Arkenbouts woning (zie boven) nu staat, een geheele straat met huizen gestaan heeft: dit geven

volgens 't zeggen van Aert Keppel en Jan van der Sloot de fundamenten nog heden ten dage te kennen, die men in 't graven daar vindt."

Naarmate dus de Maas het slib meer en meer opwierp en het land deed aanwassen, zoude de Rotte meer naar buiten naar de tegenwoordige stad heengeleid zijn, en zouden dus de visschers en de andere bewoners der oevers in Krooswijk hunne woningen verlaten en zich tot betere uitoefening der visscherij verplaatst hebben naar den oever der Maas, onder bescherming van het kasteel Bulgerstein. (1)

Volgens van Spaans *Beschryvinge van Rotterdam*, bl.225, en S. van Leeuwen's *Batavia Illustrata*, bl. 1293, zoude dit kasteel reeds 40 jaren na Chr. gesticht zijn en na vele veranderingen ondergaan te hebben, naderhand binnen de muren van Rotterdam gestaan hebben (ongeveer waar nu het Tuchthuis is, en dat men daar in het jaar 1573 nog eenige overblijfselen van aanschouwen kon.

Den loop der Rotte verder volgende, het Zwaanshals geheel door, vinden wij aan den rechteroever, dicht bij het zijpad dat naar den straatweg van Hillegersberg voert, den »Oranjeboom," bij Smits vermeld »als een vermakelijke herberg aan den zoom der Rotte," tegenwoordig de Siroopfabriek, en zoo krijgen wij van hare oevers verder het onbelemmerde uitzicht op Hillegersberg met het boven alles uitstekende kerkje op den heuvel. Hieromtrent zegt G. van Loon in zijn *Aloude Hollandsche History* »dat de heuvel van welzand, waarop

(1) De hier gegeven voorstelling van het ontstaan van Rotterdam en de beteekenis van het Duifhuis is geheel en al ontleend aan aanteekeningen op Dirk Smits' *Rottestroom*. Over de waarde dezer voorstelling vergelijke men evenwel het opstel van Prof. R. Fruin in de *Rotterdamsche Historiebladen, Geschiedkundige stukken* I, bl. 192 en 449. *Red.*

Aan het einde der tegenwoordige Paradijslaan, tegenover het R. K. Kerkhof lag het huis Sonsy, ook wel genaamd »de Boot," de buitenplaats van den Heer Walter Senserf, Ridder Baronet, Raad in de Vroedschap, en Bewindhebber der Oost-Indische Maatschappij te Rotterdam. Hiertegenover lag het »Paradijs", de buitenplaats van den Heer Kornelis van Arkenbout, Raad en Burgemeester der stad Gouda. Het oude ingangshek met den naam »Het Paradijs" staat daar heden nog.

Aan den anderen ingang der Paradijslaan in de bocht aan de Rotte staat het welbekende Rubroeck dat in zijn eigenaardige geveltopversiering het jaartal 1695 draagt. De versieringen aan dien gevel zijn ook geheel uit den tijd van Lodewijk XIV; de zonnebloem speelt ook hier eene rol als het symbool van den zonnegod, »le Roi Soleil."

Behalve Rubroeck vond men hier ook nog »Rust van Onrust", en »Woelwijk", eveneens bij Smits genoemd vermakelijke tuinen en fraaie lusthoven.

Iets verder dan het tegenwoordige Rubroeck, ongeveer op het plein vóór het Kerkhof moet vroeger het zoogenaamde Duifhuis gestaan hebben.

Wanneer men de vroegere geschiedschrijvers op dit punt mag gelooven, dan heeft Keizer Hadrianus eene koopmarkt laten bouwen te Voorburg, waar ook zelfs de Britten (toen evenals Holland een Romeinsch wingewest) ter markt kwamen. Van deze koopmarkt der Romeinen tusschen Voorburg en de Geestbrug maakt, behalve Oudaen in zijn *Roomsche Mog.* bl. 30, ook van Loon in zijn *Aloude Hollandsche History* bl. 167, gewag. Ook vinden wij daar bij van Loon bl. 165 en 166: »dat de overzeesche koophandel, al van de tijden der eerste Romeinsche Keizers, in het toen zooveel meer beschaafd geworden eiland der Batavieren gedreven is, schijnt men uit de aldaar gehouden verkooping van Keizer Kaligula

te hebben mogen besluiten, omdat hij daar de prachtige kleederen, slaven, ja vrije bedienden en verderen vorstelijken huisraad zijner door hem veroordeelde zusters, en dat wel tot eenen vrij hoogeren prijs dan hij daarvoor te Rome gemaakt zoude hebben, in Batavië niet alleen verkocht, maar uit begeerte van winst, ziende de groote geldsommen die hij er daar voor gemaakt had, ook andere oude hofsieraden der vorige Keizers, van Rome derwaarts ontbood, om die insgelijks daar te verkoopen."

De oude heirbaan nu, die de Romeinen in ons land hadden aangelegd, liep over den tegenwoordigen 's Gravenweg (van daar zeker de uitdrukking »zoo oud als de weg van Kralingen") en verder waarschijnlijk over den tegenwoordigen Oudendijk en Jaffa naar het Duifhuis, waar die weg met een sluis over de Rotte ging en verder op de Geestbrug en Voorburg aan.

Omtrent deze heirbaan en sluis zegt G. van Spaan, in zijne *Beschryvinge van Rotterdam*, bl. 193, »dat de heirbaan na haren loop door verscheidene landen genomen te hebben, zich strekte van de Maas naar het Jaffa en van daar door het land op het Duifhuis aan, en dat hier de Rotte met sluizen onder den dijk doorliep en dat de dorpels van deze sluizen, toen nog niet lang geleden tusschen het Krooswijk en het Zwaenshals in de Rotte gelegen hadden, maar dat Verdoes ze er van daan gehaald en daarvan de dorpels van zijn huis gemaakt had." Cornelis Verdoes woonde verder op de Rotte bij Terbreggen, op een lustplaats genaamd »Rigaes Rust." En verder: »dat tot bewaring van die sluizen daar eertijds een ronde steenen toren gelegen heeft, anderen zeggen een vierkant oud gebouw, met twee torens voorzien, waar men de Grafelijkheids tollen ontving. Dit gebouw wil men dat door de Romeinen gesticht is, omdat men bij het graven daar eenige penningen ge-

het dorp, of liever de kerk van Hillegersberg gesticht is, door de Romeinen is opgeworpen, om van daar een ruimer uitzicht over den wijden mond van het naastgelegen Helium te hebben, dat zich tot hiertoe, en dus ver beneden Rotterdam uitstrekte." Volgens anderen geldt de overlevering dat de berg genoemd is naar eene reuzin, Hillegondt genaamd, die hier haar voorschoot met zand geladen, zoude leeg gestort hebben. Later verrees hier een kasteel, ook het Reuzenhuis geheeten, dat door de Reuzen gebouwd zoude zijn, dat ter zijde van den kerk en buiten den kerkhofsmuur stond. 't Was afkomstig van de oude Heeren van Mathenesse, en werd in 1426 door de Kennemers onder Willem Nagel, veldheer van vrouwe Jakoba van Beijeren, verbrand.

De Rotte loopt nu verder, ingedijkt omgeven door plassen en afgegraven veengrond naar het gehucht Terbrugge of Terbreggen dat onder Hillegersberg behoort. In de aanteekeningen van Smits vinden wij »Onder Hillegondsberg ligt een brug over de Rotte, omtrent een uur gaans van Rotterdam, die den naam van Terbrugge of Terbregge volgens de landtaal, gegeven heeft aan zekere buurt die in aanzienlijkheid en fraaiheid voor menig dorp niet behoeft te wijken." Van hier vervolgt de Rotte haren loop, zonder eenige bezienswaardigheden aan hare oevers en komt men aan het zoogenaamde »afgedamde Zootjes-Verlaat", waar de vermoeide wandelaar zich geroepen en aangetrokken gevoelt om in een landelijke, door schippers en visschers beklante herberg eenige oogenblikken te rusten.

Hier slaat dadelijk een binnenweg rechts af, de Huismanskade genaamd, die langs den Wollen Foppenpolder aanloopt op den Zevenhuischen Hoek en zoo naar het dorp Zevenhuizen welks toren men van hier in de verte ziet liggen. Het adelijk geslacht der Heeren van der

Duin had daar weleer een riddermatig stamhuis, naar hen het Huis ter Duin genaamd. Voorheen was het een leen den Huize van Brederode toebehoorende. Smits bemerkt hierbij in zijne aanteekeningen: »het huis, bij de ingezetenen doorgaans het Hof geheeten, staat er nog, doch wordt thans tot een boerenwoning gebruikt. Hierbij was ook een bosch, met grachten omringd dat vóór het einde der vorige eeuw is weggeraakt. Sedert is de grond genoegzaam geheel en al weggeveend. De heer Adam van der Duyn verkreeg in den jare 1608 een ordonnantie van den Stadhouder, den President en Rade van Holland, verbiedende eenig leed te doen aan het gevogelte in dit bosch, als reigers, kwakken, lepelaars, schollevaars en anderen, of die op eeniger wijze, buiten toestemming van den Heer te vangen."

Doch wij dwalen af van de Rotte. In plaats van dus langs de Huismanskade naar Zevenhuizen te gaan, volgen wij het voetpad langs de Rotte tot waar zij zich verbreedt en de zoogenaamde Bleiswijksche Meeren vormt. Van hier heeft men over de Rotte heen het gezicht op het dorp Bleiswijk. Onder Bleiswijk lag oudtijds aan de Rotte, of liever iets verder op waar de Rotte den naam kreeg van Oude Lede, een der oudste Riddermatige huizen, Kranenburg genaamd. Het werd in het jaar 1106 gesticht door Halewijn, Burggraaf of tweeden Kastelein van Leiden en geraakte vervolgens in den huize van Wassenaar, uit welken stam een tak den naam van Kranenburg aannam. Van dit huis is echter niets meer te zien. Hier, aan de overzijde der Rotte, op Bleiswijksch grondgebied stond vroeger de galg, waaromtrent Smits in zijne aanteekeningen zegt: »ten teeken van het Hoogrechtsgebied of de Halsheerlijkheid van Bleiswijk ziet men de gerechtsplaats of houten galg aan den boord der Rotte bij het eerste Bleiswijksche meer opgericht."

Een weinig voorbij het tweede Bleiswijksche meer, waardoor de Rotte stroomt, vinden wij bij een paar watermolens het zoogenaamde Katjes Verlaat. Hier is een sluis op het Kanaal naar Zevenhuizen. Tegenwoordig vaart dagelijks eene stoomboot voor passagiers en goederen van Zevenhuizen op Rotterdam vice versa, die hier door de sluis moet schutten om in en van de Rotte te komen. De streek bij deze watermolens heet het Meeuwenoord, en de Rotte kreeg van hier den naam van het Nieuwe Diep, en iets hooger op van de Oude Lede. Onze wandeling daarlangs nog een weinig voortzettende, wordt die weldra gestuit, omdat de Rotte verloopt in riet en biezen en daar haar einde of liever haar begin vindt. Hier staan verscheidene watermolens die, evenals de andere watermolens aan weêrszijden van den geheelen loop op zijne oevers, het overtollige water uit de polders opmalen en zoo de rivier steeds van water blijven voorzien. Wij zijn hier gekomen onder Moerkapelle, welks kerktorentje aan onze rechterhand dichtbij uitsteekt. Hier is ook de spoorbaan tusschen Gouda en den Haag getrokken en desverkiezende kan men van het station Moerkapelle over Gouda of den Haag terug sporen naar Rotterdam. De wandeling van Rotterdam naar Moerkapelle kan men stevig doorwandelende in $3^1/_2$ uur doen. Hier is dus nu het begin onzer rivier, doch dit is niet altijd zoo geweest. De Rotte moet nog verder doorgeloopen en zich eindelijk in den Rijn tusschen Leiden en Katwijk ontlast hebben. Er is hier eene boerenhoeve, de Koekebakkershoeve genaamd, en een oude man herinnerde zich nog dat hier vroeger in zijne jeugd een haventje was dat de Koekebakkershaven heette en waarvan hem toen nog verteld werd dat de Rotte van hier zich verder uitgestrekt had naar den Rijn. Men leest ook bij S. van Leeuwen in zijn *Batavia Illustrata* bl.

196: »Het is waarschijnlijk dat Rotterdam zijn naam heeft van de rivier de Rotte daar dezelve over heen gebouwd is, dewelke plag te loopen uit de Maas tot in den Rijn, en nu aan den Hildam," (dat is hier aan het eind onder Moerkapelle) »van achteren is afgedamd, en te Rotterdam van voren met verscheidene sluizen gekeerd wordt en nu dient tot uitwatering der binnenpolders." Omtrent dezen Hildam verhaalt P. C. Hooft in zijn *Nederlandsche History* bl. 384 en 385: »Om het ontzet van Leiden te bevorderen had men te Delft, Rotterdam en elders, tweehondert platbodems veirdigh; yder derzelve met een oft twee metaale busse voor op, zes bussen ter zijde, voorts knodzen en halve spietsen, en van tien tot achtien roeyers. Dies werd het opdelven der binnedijken door de vrijbuiters van der Gouwe, aan den Hildam tot zeeven plaatsen begonnen. — Hier en tussen hadden d'ooversten der vloote, neevens zekere gemaghtigden der ammiraliteyt, kennis van de verheffing des waaters genoomen, en bevonden dat het, op anderhalven voet naa, aan de kruin der landscheiding (tusschen Rijnland en Schieland) stond. Waar oover zij, om dezelve door te steeken, tusschen den tienden en elfden van Herfstmaand de Rot uitvoeren met ettelijke Hollandsche hopluiden, omtrent dertigh galeyen, verscheide zoo lijftogtscheepen als andere, twee vendelen graavers, en allerley noodigh gereedschap. De soldaaten waren Fransoizen, onder La Garde Durant en Catteville."

Ik had dus het doel van mijne wandeling bereikt en nam den terugweg aan over Zevenhuizen en Nieuwerkerk. Het bezienswaardige van de oevers en hunne omgeving met hunne geschiedenis moge hier een plaats vinden in dezen jaargang van het *Rotterdamsch Jaarboekje*, als een kleine bijdrage tot het verleden van Rotterdams naaste omgeving, en den lust aanwakkeren tot navolging en mededeeling.

---

ander medegedeeld, dat in den eersten jaargang van dit *Jaarboekje*, bl. 147 is naverteld.

Het houten beeld, dat bij dien intocht dienst deed, vond men te goed bewerkt en te fraai om het te vernietigen of voorgoed op te bergen. Er werd toen, naar het schijnt, besloten, om het eene blijvende plaats te geven op de Groote Markt. Het eerst vindt men iets over een beeld van Erasmus vermeld in de *Chronycke van Rotterdam*, door Lois (bl. 81), alwaar we lezen: »1555. Soo heeft men de groote steene verwulfde Brugge, onder de Mart beginnen te Heijen en te Fondeeren en Metselen en opgemaeckt, ende een Beelt van blauwen Arduyn-steen daarop gestelt, na de gedaente van Erasmus, tot bewys dat hy tot Rotterdam is gebooren, en dese Mart was in den Jare 1557 gemaeckt."

Het houten beeld schijnt dus spoedig vergaan te zijn, maar ook het steenen kon niet lang met rust gelaten worden. In 1572 koelden de Spanjaarden onder Bossu, op aanhitsen van een geestelijke, hun wraaklust aan het beeld, wierpen het met slijk en vuil, beschoten het en stortten het eindelijk van de brug neer in het water.

Na het vertrek van de Spanjaarden schijnt het beeld uit het water opgehaald te zijn en, volgens Scheltema, geleek het toen eerder naar een molik dan naar een beeld. Ook hierover zwijgen de bescheiden in ons archief. Alleen vindt men in de *Beschryvinghe Der wydberoemde koopstad Rotterdam*, door Joachim Oudaen in 1698 bij J. Houwens te Rotterdam in het Fransch en het Hollandsch uitgegeven, het volgende: »Voeg hier by eyndelyck het staande kopere Beeld des Mans, zonder den voetstuk ter hoogte van acht voeten (na dat'er twee van blauwe Arduynsteen uytgehouwen, 't eene verhevener dan 't ander, een tyd lang gestaan hebben, doch,

omdatse de waardigheyd minder scheenen te verevenaren, t'elckens wederom wechgenomen."

Hieruit zou men kunnen afleiden dat in 1572 het te water geworpen beeld vervangen werd door een ander van dezelfde soort steen. Ik zeide echter reeds, dat er in het archief hieromtrent niets te vinden is. Over dit in later dagen afgekeurde steenen beeld zegt de Substituut-Secretaris der stad, Emanuel van Welsenes in zijne *Geamplieerde Opstelling omtrent geschiedkundige byzonderheden van Rotterdam* (bl. 15) het volgende: »Zijnde het voorgaande groote steene Beeld van een geheel Blok steen gehouwen, en al wel 150 jaren geleden, ter eere van des Mans geleertheyt aldaar op de voorsz. Marct gestelt, met het voorsz. opregten van 't voorsz. Metale Beeldt afgenomen gewerden, en om zijn groote swaarte aan den Oost-kant van 't Oude-hooft tot styvinge van 't selve Hooft, voor een gedeelte in de gront overeynde geset is, als Ik het selve Beeldt nu ontrent 50 Jaren geleden, (by de doenmaals groote droogte, die soodanig door een wel drie weken doorwayende oosten wint was, dat men van het Hooft door de Maas na Delfs-haven bequamelijk ginck, en voor welk Hooft de Plaat als een Zant-duyn ook gesien wiert, en waar voren wel 100 voeten droog Land was gekomen in sulker voegen dat men van 't selve Hooft de Maze genoegsaam kon doorwaden) nog gesien heb; sijnde sijn muts en trony, hoewel met kley en slijk seer bemorst, benevens het groot uytgehoudene Beeldt nog in wesen en gelijck hetselve tusschen de trap en den hoek van 't selve Hooft nog soude konnen werden gevonden, als 't niet te laag in gesoncken was."

Deze langdurige droogte had, volgens Lois, in 1634 plaats. Het beeld scheen dus toen nog in vrij goeden toestand te zijn.